

POSTANOWIENIE

Dnia 20 października 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Iwona Koper (przewodniczący)

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie egzekucyjnej ze skargi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału
w T.

przy uczestnictwie dłużnika Romana K.

po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 20 października 2010 r.,

na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy
postanowieniem z dnia 13 maja 2010 r.,

"1. Czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych, czy też Skarb Państwa reprezentowany przez Prezesa tego Zakładu jest uprawniony do wszczęcia postępowania egzekucyjnego należności wypłaconych tytułem świadczeń z likwidowanego funduszu alimentacyjnego za osobę zobowiązaną do alimentów?,

2. Czy wszczęcie egzekucji przez któryś z podmiotów wymienionych w pytaniu pierwszym możliwe jest w oparciu o tytuł wykonawczy wystawiony na rzecz wierzyciela alimentacyjnego przeciwko dłużnikowi zobowiązanemu do alimentów?,

3. Czy egzekucja należności z tytułu świadczeń wypłaconych z likwidowanego funduszu alimentacyjnego jest egzekucją świadczeń alimentacyjnych w rozumieniu Działu V Tytułu III Części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego, a tym samym nie jest możliwe - uwzględniając treść art. 1086 § 5 k.p.c. - umorzenie postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c. z uwagi na bezskuteczność egzekucji?"

odmawia podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 12 listopada 2009 r. Sąd Rejonowy oddalił skargę wierzyciela na postanowienie komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym umarzające na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c. postępowanie egzekucyjne, prowadzone pod sygnaturą Km 871/09.

Wymienione postępowanie zostało wszczęte na wniosek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. przeciwko Romanowi K. w celu zaspokojenia wierzytelności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu wypłaconych z funduszu alimentacyjnego świadczeń na rzecz Macieja K. w okresie od 1 maja 1992 do 28 lutego 2000 r. Podstawę egzekucji stanowił tytuł wykonawczy w postaci wyroku Sądu Rejonowego z dnia 20 marca 1992 r., sygn. akt XI C 195/92, podwyższającego alimenty zasądzone od Romana K. na rzecz Macieja K., zaopatrzony w klauzulę wykonalności dnia 31 marca 1992 r.

Wobec bezskuteczności prowadzonej egzekucji, komornik wezwał wierzyciela do wskazania w oznaczonym terminie innych sposobów egzekucji niż wskazane we wniosku, pod rygorem umorzenia postępowania egzekucyjnego. Po bezskutecznym upływie określonego terminu – umorzył postępowanie egzekucyjne.

Sąd Rejonowy podzielił stanowisko komornika, że bezskuteczność egzekucji uzasadniała umorzenie postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c. Podkreślił, że w tym postępowaniu nie ma zastosowania art. 1086 § 5 k.p.c., wyłączający umorzenie postępowania z powodu bezskuteczności egzekucji alimentów, ponieważ jego przedmiotem nie były świadczenia alimentacyjne. Przeszkody do umorzenia postępowania nie stanowi także art. 67 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 ze zm. dalej: „ustawa o świadczeniach rodzinnych”), albowiem przewidziane w nim uzależnienie umorzenia postępowania egzekucyjnego od zgody likwidatora dotyczy - co nie ma miejsca w sprawie - umorzenia na wniosek.

Sąd Okręgowy, rozpoznając zażalenie wierzyciela przedstawił – na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 i art. 13 § 2 k.p.c. – przytoczone na wstępie zagadnienie prawne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawodawca, przyznając sądowi drugiej instancji uprawnienie do przedstawienia Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., uzależnił skuteczność skorzystania z niego od wystąpienia w sprawie poważnych wątpliwości prawnych oraz niezbędności oczekiwanej odpowiedzi do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 17 grudnia 1991 r., III CZP 129/91, „Przeгляд Sądowy” 1994, z. 3, s. 76 oraz z dnia 27 sierpnia 1996 r., III CZP 91/96, OSNC 1997, nr 1, poz. 9). Na sądzie drugiej instancji spoczywa więc obowiązek szczegółowego uzasadnienia, na czym polegają jego wątpliwości i dlaczego uważa je za poważne oraz wykazania, że stwierdzone przezeń poważne wątpliwości prawne pozostają w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem sprawy.

Należy też przypomnieć, że instytucja pytań prawnych – co podkreślił Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 30 marca 1999 r., III CZP 62/98 (OSNC 1999, nr 10, poz. 166) – prowadząca do związania sądów niższej instancji w danej sprawie poglądem Sądu Najwyższego, zawartym w podjętej uchwale, jest wyjątkiem od konstytucyjnej zasady podległości sędziów tylko Konstytucji i ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji RP). Ze względu na tę wyjątkowość, powinna być zatem stosowana w sposób jak najbardziej ścisły, bez żadnych koncesji na rzecz argumentów o nastawieniu celowościowym i utylitarnym.

Przedstawione zagadnienie prawne nie odpowiada przytoczonym wymaganiom przede wszystkim dlatego, że nie spełnia wymagania niezbędności oczekiwanej odpowiedzi do rozstrzygnięcia sprawy.

Z akt sprawy egzekucyjnej Km 871/09 wynika, że komornik uznał, iż dopuszczalne jest prowadzenie egzekucji z wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w celu zaspokojenia wierzytelności z tytułu wypłaconych z funduszu alimentacyjnego świadczeń na podstawie tytułu wykonawczego w postaci wyroku Sądu Rejonowego z dnia 20 marca 1992 r., sygn. akt XI C 195/195/92,

zaopatrzonego w klauzulę wykonalności dnia 31 marca 1992 r. Tymczasem z treści tego tytułu wykonawczego wynika, że objęty nim obowiązek polega na zobowiązaniu Romana K. do płacenia na rzecz mał. Macieja K. podwyższonych alimentów od dnia 21 lutego 1992 r., w miejsce świadczeń alimentacyjnych zasądzonych wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 26 maja 1989 r. Nie ulega wątpliwości, że wspomniany tytuł wykonawczy, ze względu na jego zakres przedmiotowy (świadczenia alimentacyjne), jak i zakres podmiotowy (wierzyciel alimentacyjny) nie może stanowić podstawy do prowadzenia zainicjowanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych egzekucji w celu zaspokojenia wierzytelności z tytułu wypłaconych z funduszu alimentacyjnego świadczeń. Wnioskodawca nie jest bowiem oznaczonym w tym tytule egzekucyjnym wierzycielem alimentacyjnym, przedmiotem egzekucji nie są też świadczenia alimentacyjne. Jest więc oczywiste, że dołączenie do wniosku tego tytułu wykonawczego uniemożliwiło wszczęcie egzekucji. Ze względu na brak formalny wniosku, komornik powinien zatem podjąć czynności w trybie art. 130 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. Do tego jednak nie doszło. W konsekwencji należy przyjąć, że egzekucja wszczęta na podstawie wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i dołączonego do niego tytułu wykonawczego jest egzekucją bezpodstawną i jako taka podlega umorzeniu (arg. a miniori ad maius z art. 825 pkt 2 k.p.c.) (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 1996 r., III CZP 61/96, OSNC 1996, nr 10, poz. 132).

W tym stanie rzeczy przedstawione zagadnie prawne należało uznać za niespełniające wymagania niezbędności oczekiwanej odpowiedzi dla rozstrzygnięcia sprawy.

Niezależnie od tego, że względu na treść pisma Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 maja 2009 r., zwłaszcza wyraźne nawiązanie w nim do wszczętej egzekucji alimentów przez przedstawicieli ustawowych uprawnionego do alimentów, może budzić wątpliwości potraktowanie tego pisma jako wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o wszczęcie egzekucji. Zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (tekst jedn.: Dz. U. z 1991 r., Nr 45, poz. 200 ze zam., dalej: „ustawa o funduszu alimentacyjnym”), po wydaniu decyzji z dnia 12 czerwca 1992 r. o przyznaniu Maciejowi K. świadczeń z funduszu

alimentacyjnego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych stał się bowiem uczestnikiem postępowania egzekucyjnego przeciwko Romanowi K. zobowiązanemu do alimentów na podstawie tytułu egzekucyjnego ustalającego alimenty na rzecz Macieja K., prowadzonego – mimo wypłacania świadczeń z funduszu – w dalszym ciągu według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, ze zmianami przewidzianymi w ustawie o funduszu alimentacyjnym (art. 13 i 14 ust. 4 ustawy o funduszu alimentacyjnym). Wspomniane zmiany – poza obligatoryjnym udziałem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w postępowaniu egzekucyjnym wszczętym przez wierzyciela alimentacyjnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 1980 r., III CRN 167/80, OSNC 1981, nr 2-3, poz. 44) – polegały także na nałożeniu na organ egzekucyjny obowiązku przekazywania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych kwot ściągniętych od osoby zobowiązanej na podstawie tytułu egzekucyjnego ustalającego alimenty aż do pełnego pokrycia należności funduszu alimentacyjnego oraz na uzależnieniu umorzenia lub zawieszenia postępowania egzekucyjnego na wniosek osoby uprawnionej od zgody Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (art. 14 ust. 1 i 2 ustawy o funduszu alimentacyjnym). Postępowanie egzekucyjne wszczęte przez wierzyciela alimentacyjnego nie podlegało też umorzeniu z powodu bezskuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych (art. 1086 k.p.c.).

Na gruncie przedstawionych unormowań zarówno w piśmiennictwie, jak i w orzecznictwie przyjmowano, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie dochodzi należnych mu kwot w ramach osobnego, specjalnie w tym celu prowadzonego postępowania, lecz przystępuje do postępowania, które już się toczy, a prowadzone jest na podstawie tytułu wykonawczego obejmującego obowiązek płacenia ustalonych alimentów. Podkreślano, że ustawodawca nie przewidział alternatywy dla dochodzenia przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych jego należności zwrotnych na podstawie wymienionego tytułu wykonawczego. Zobowiązania dłużnika alimentacyjnego wobec Zakład Ubezpieczeń Społecznych z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego Zakład realizuje przez przystąpienie do postępowania dotyczącego egzekucji świadczeń alimentacyjnych (por. przytoczony wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 1980 r., III CRN 167/80). Wprawdzie ustawa o funduszu alimentacyjnym została uchylona ustawą

o świadczeniach rodzinnych a fundusz postawiony w stan likwidacji (art. 71 pkt 1 i art. 63), jednakże egzekucja należności z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu w dalszym ciągu podlega zaspokojeniu w ramach egzekucji świadczeń alimentacyjnych (art. 67 ustawy o świadczeniach rodzinnych).

Nie przesądzając kwestii oceny charakteru pisma Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 maja 2009 r., należy podkreślić, że rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia prawnego nie jest niezbędne dla rozpoznania sprawy również w wypadku potraktowania wspomnianego pisma jako czynności podjętej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w związku z uczestnictwem w egzekucji świadczeń alimentacyjnych, wszczętej przez wierzyciela alimentacyjnego.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji postanowienia.